

ELEMENTE CONSTITUTIVE SUBIECTIVE PRIVIND INFRAȚIUNEA PREVĂZUTĂ LA ARTICOLUL 208 COD PENAL AL REPUBLICII MOLDOVA

Alina STAHURSCHI

Doctorandă, Academia “Ștefan cel Mare” a Ministerului Afacerilor Interne,
Chișinău, Republica Moldova
e-mail: alina.stahurschi@igp.gov.md
<https://orcid.org/0000-0003-4909-4602>

Prevederile Codului penal al Republicii Moldova stipulează la art.14 faptul că, infracțiunea este o faptă (acțiune sau inacțiune) prejudiciabilă, săvârșită cu vinovăție și pasibilă de pedeapsă penală. Prezenta lucrare este consacrată analizei elementelor constitutive subiective privind atragerea minorilor la activitate criminală sau determinarea lor la săvârșirea unor fapte imorale. Susținem afirmația precum că, latura subiectivă și subiectul infracțiunii reprezintă elementele constitutive subiective ale infracțiunii, iar simpla constatare a prevederii faptei prejudiciabile în legea penală nu este suficientă pentru calificarea acesteia drept infracțiune. O asemenea calificare poate fi dată numai în măsura în care fapta a fost săvârșită cu vinovăție. Atât acțiunea, cât și inacțiunea prejudiciabilă trebuie să reprezinte o manifestare psihică conștientă și volitivă a persoanei. Persoana poate fi supusă răspunderii penale și pedepsei penale numai pentru fapte săvârșite cu vinovăție, atâta timp cât latura subiectivă reprezintă atitudinea psihologică a persoanei față de fapta comisă.

Cuvinte-cheie: infracțiune, subiect, latura subiectivă, vârstă, responsabilitate, motiv, scop.

SUBJECTIVE CONSTITUTIVE ELEMENTS REGARDING THE OFFENSE PROVIDED FOR IN ARTICLE 208 CRIMINAL CODE OF THE REPUBLIC OF MOLDOVA

The provisions of the Criminal Code of the Republic of Moldova stipulate in art. 14 the fact that the offense is a prejudicial (action or inaction) act, provided by the criminal law, committed with guilt and punishable by criminal punishment. This paper is dedicated to the analysis of the subjective constitutive elements regarding the attraction of minors to criminal activity or their determination to commit immoral acts. We support the statement that the subjective side and the offence subject are the subjective constituent elements of the offence, and the mere finding of the provision of the harmful deed in the criminal law is not sufficient for its classification as an offence. Such a qualification can be given only to the extent that the deed was committed with guilt. Both harmful action and inaction must be a conscious and volitional psychic manifestation of the person. The person may be subject to criminal liability and punishment only for acts committed with guilt, as long as the subjective side represents the psychological attitude of the person towards the act committed.

Keywords: offense, subject, subjective side, age, responsibility, reason, purpose.

ÉLÉMENTS CONSTITUTIFS SUBJECTIFS CONCERNANT LE CRIME PRÉVU À L'ARTICLE 208 DU CODE PÉNAL DE LA RÉPUBLIQUE DE MOLDOVA

L'article 14 du Code pénal de la République de Moldova stipule qu'une infraction est un acte (action ou inaction) préjudiciable prévu par le droit pénal, commis avec culpabilité et passible d'une sanction pénale. Ce travail est consacré

à l'analyse des éléments constitutifs subjectifs de l'attraction des mineurs à des activités criminelles ou leur détermination à commettre des actes immoraux. Nous soutenons l'affirmation selon laquelle l'aspect subjectif et le sujet de l'infraction sont les éléments constitutifs subjectifs de l'infraction, et que la simple découverte de l'acte préjudiciable dans le droit pénal n'est pas suffisante pour le qualifier d'infraction. Une telle qualification ne peut être faite que dans la mesure où l'acte a été commis avec culpabilité. L'acte préjudiciable et l'inaction préjudiciable doivent représenter une manifestation mentale consciente et volontaire de la personne. Une personne ne peut être passible de responsabilité pénale et de sanctions pénales que pour des actes commis avec culpabilité, pour autant que l'aspect subjectif représente l'attitude psychologique de la personne à l'égard de l'acte commis.

Mots-clés : infraction, sujet, aspect subjectif, âge, responsabilité, motif, but.

СУБЪЕКТИВНЫЕ СОСТАВНЫЕ ЭЛЕМЕНТЫ ПРЕСТУПЛЕНИЯ, ПРЕДУСМОТРЕННОГО СТАТЬЕЙ 208 УГОЛОВНОГО КОДЕКСА РЕСПУБЛИКИ МОЛДОВА

Согласно статье 14 Уголовного кодекса Республики Молдова, преступлением является наносящее вред деяние (действие или бездействие), совершенное умышленно и уголовно наказуемое. Данная статья посвящена анализу субъективных составляющих элементов вовлечения несовершеннолетних в преступную деятельность или склонения их к совершению аморальных действий. Мы поддерживаем утверждение о том, что субъективная сторона и субъект преступления являются субъективными составными элементами преступления, а простое нахождение вредного деяния в уголовном законе недостаточно для квалификации его в качестве преступления. Подобную квалификацию можно дать лишь в той мере, в какой деяние было совершено умышленно. Как наносящее вред действие, так и бездействие должны представлять собой сознательное и волевое психическое проявление лица. Лицо может быть привлечено к уголовной ответственности и наказанию только за деяния, совершенные умышленно, при условии, что субъективная сторона представляет собой психологическое отношение лица к совершенному деянию.

Ключевые слова: преступление, субъект, субъективная сторона, возраст, ответственность, мотив, цель.

Introducere

În doctrina dreptului penal, subiectul infracțiunii este considerat un element indispensabil, inerent și strict necesar pentru existența oricărei componente de infracțiune.

Literatura de specialitate, atribuie calitate de subiect al infracțiunii: „persoanelor implicate în săvârșirea unei infracțiuni, fie prin comiterea actului de executare, fie prin suportarea consecințelor, a răului cauzat prin săvârșirea acesteia” [7; p. 81]. În așa mod, se face distincție între subiectul activ (făptuitorul) și subiectul pasiv (victima) al infracțiunii.

Conform doctrinei penale naționale, în calitate de subiect al infracțiunii este recunoscută: „persoana care a comis o faptă prevăzută de legea penală și care, în baza faptului că posedă toate semnele prevăzute de

legea penală pentru această categorie de subiect, este pasibilă de răspundere penală” [11; p. 207].

În ceea ce privește condițiile răspunderii penale ale subiectului infracțiunii, acestea sunt: categoria subiectului infracțiunii, responsabilitatea, vârsta și semnele speciale ale subiectului infracțiunii.

Potrivit prevederilor art.21 al Codului penal, în calitate de subiect al infracțiunii pot evolua următoarele categorii de persoane: persoane fizice și persoane juridice [8].

Astfel, pentru ca o faptă săvârșită de către un subiect să capete o conotație juridico-penală nu este suficient ca elementul material să fie săvârșit, ci este necesar ca această conduită ilegală să fie rezultatul unui impuls psihic. Spre deosebire de latura obiectivă a infracțiunii ce poate fi percepută de diferite

persoane (de victimă, martori și de alte persoane) datorită materializării actului de execuție, *latura subiectivă* exprimă aspectul interior, adică „*poziția psihică a subiectului infracțiunii în raport cu activitatea materială desfășurată de el și nu poate fi sesizată de organele de simț ale omului*” [3; p. 124].

Reieșind din faptul că infracțiunea reprezintă o formă de manifestare a conduitei ilicite umane, este destul de important ca acest act să fie supus unei analize psihologice profunde care ar include studiarea propriu-zisă a acțiunii și inacțiunii prejudiciabile, precum și a motivelor și scopurilor de comitere a acesteia [21; p. 7].

Latura subiectivă este constituită din două grupuri de semne, care la rândul lor se împart în obligatorii și facultative. Din categoria celor obligatorii fac parte semnele care prezintă o importanță majoră pentru calificarea infracțiunii, ca de exemplu vinovăția și formele acesteia (intenția și imprudența), de asemenea, prezența vinovăției în fapta comisă constituie drept un temei legal de a trage persoana la răspundere penală. La grupul semnelor facultative se atribuie acele semne care sunt utilizate pentru individualizarea răspunderii și pedepsei penale (de ex. motivul și scopul infracțiunii). Importanța juridico-penală a acestor semne nu este identică, însă toate în ansamblu caracterizează procesul lăuntric care are loc în conștiința celui vinovat [5; p. 199].

Constituind un element inerent al componenței de infracțiune care reflectă atitudinea psihică a făptuitorului față de acțiunile sale, *latura subiectivă* corelează și cu alte elemente ale componenței, printre care se numără obiectul și subiectul infracțiunii. În esență, *latura subiectivă* este activitatea mintală a subiectului infracțiunii [14; p. 198].

Metodologia aplicată. În vederea realizării scopului propus, în respectivul articol științific au fost utilizate următoarele metode: metoda logică (bazată pe analiza inductivă și deductivă) și metoda comparativă.

Rezultatele investigației

Cercetând infracțiunea de atragere a minorilor la activitate criminală sau determinarea lor la săvârșirea unor fapte imorale, prin prisma elementelor subiective, ne-am propus să analizăm mai multe aspect în cele ce urmează.

În sensul pct.2 din Hotărârea Plenului CSJ a RM din 22.11.2004 nr.39, cu privire la practica judiciară în cauzele penale privind minorii, în cazul când apar îndoieli cu privire la starea de responsabilitate sau la capacitatea de percepere justă a împrejurărilor ce au importanță pentru cauza penală, este necesară efectuarea expertizei medico-legale: psihologice sau psihiatrice ori psihologo-psihiatrice. În acest sens, în ședința de judecată pot fi audiați și specialiști în domeniul psihologiei copiilor și adolescenților (psiholog, asistent social, pedagog) [12].

În cazul când se constată că minorul suferă de debilitate mintală, care nu este legată de o boală psihică, instanța de judecată trebuie să stabilească, dacă el a fost pe deplin conștient de săvârșirea actelor și va efectua procedurile judiciare prevăzute în art. 475 alin. (2) CPP [15; p. 70].

Conform opiniei autorului Boroi Al., „persoanele cărora le lipsesc semnele responsabilității nu pot fi considerate ca subiecți ai infracțiunilor, deoarece faptele lor nu oglindesc o poziție conștientă, astfel că pedeapsa ce li s-ar aplica nu ar fi în măsură să le corijeze” [4; p. 167].

În această ordine de idei, se poate de afirmat că iresponsabilitatea persoanei (făptuitorului) în timpul săvârșirii infracțiunii de atragerea minorilor la activitate criminală sau determinarea lor la săvârșirea unor fapte imorale, înlătură posibilitatea recunoașterii acesteia din urmă drept subiect al infracțiunii în cauză. Așadar, subiectul infracțiunii prevăzute și pedepsite de art. 208 Cod penal este persoana fizică responsabilă.

Responsabilitatea este starea psihologică a per-

soanei care are capacitatea de a înțelege caracterul prejudiciabil al faptei, precum și capacitatea de a-și manifesta voința și a-și dirija acțiunile. Respectiv această stare este caracterizată printr-o faptă (acțiune sau inacțiune) care este comisă de către o persoană care corespunde cerințelor enunțate anterior.

Ea este caracterizată prin 2 criterii: *juridic și medical*, cel juridic reprezintă în sine capacitatea de a-și da seama de lucrurile pe care le face, iar criteriul medical reprezintă starea psihică a persoanei, care este fără devieri și îi permite să acționeze în deplinătatea capacităților mentale. În acest caz persoana care a săvârșit o infracțiune – va fi considerat subiect al infracțiunii și respectiv va răspunde penal [10; p. 268].

Responsabilitatea este strâns legată de vârsta persoanei care a comis o faptă socialmente periculoasă. Vârsta aplicabilă răspunderii penale nu este o simplă determinare a numărului de ani trăiți, dar și caracteristica obiectivă a posibilității persoanei de a înțelege caracterul acțiunilor (inacțiunilor) sale și de a le dirija [20; p. 38].

Potrivit art. 40, alin. (3), lit. a) al Convenției internaționale cu privire la Drepturile Copilului: „Statele părți se vor strădui să promoveze adoptarea de legi [...] special concepute pentru copiii suspectați, acuzați sau declarați că ar fi comis încălcări ale legii penale și, în 167 special: vor stabili o vârstă minimă sub care copiii vor fi presupuși a nu avea capacitatea de a încălca legea penală” [9].

Având în vedere particularitățile biopsihice ale minorului, legislația penală autohtonă prevede că minorul care nu a atins vârsta de 14 ani nu este subiect al infracțiunii, astfel că nu va putea răspunde penal.

Regula generală de atragere la răspundere penală indică la vârsta minimă de 16 ani (art. 21, alin. (1) Cod penal, însă, prin excepție, sânt pasibile de răspundere penală persoanele fizice care au vârsta între 14 și 16 ani, doar în cazul comiterii a uneia/ unora

din infracțiunile specificate la art. 21, alin. (2) Cod penal [8].

Instanța de judecată este obligată să constate exact vârsta minorului (ziua, luna, anul nașterii), deoarece vârsta acestuia reprezintă o circumstanță care urmează a fi dovedită și constituie o condiție obligatorie pentru tragerea la răspundere penală.

Trăsăturile subiectului special în teoria dreptului penal au primit denumirea de condiții facultative, fiindcă ele nu sunt necesare tuturor componentelor de infracțiuni concrete.

Este lesne de observat că, vârsta nu poate să indice asupra evoluției persoanei care comite infracțiunea, în postura de subiect special, din moment ce vârsta răspunderii penale deja este un semn obligatoriu al subiectului infracțiunii prevăzute la art.208 CP RM.

Un exemplu din practica judiciară, unde vârsta subiectul infracțiunii este semn obligatoriu:

În noaptea de 14 spre 15.08.2018, fiind în stare de ebrietate și aflându-se în sat. XXXXXXXX, de comun acord cu C. N. prin escaladarea gardului au pătruns în gospodăria cet. C. N., după care prin deteriorarea unui geam de termopan de la casă, au pătruns în locuință de unde pe ascuns au sustras: mai multe bunuri, cauzând un prejudiciu material considerabil în sumă de 20000 lei.

Astfel, prin acțiunile sale intenționate, D. V. a comis infracțiunea prevăzută de art.186 alin.(2) lit. b), c), d) Cod penal - furtul, adică «sustragerea pe ascuns a bunurilor altei persoane săvârșit de două persoane, prin pătrundere în domiciliu cu cauzarea de daune în proporții considerabile». Tot el, D. V., cunoscând cu certitudine că C. N. nu are vârsta de 18 ani, în noaptea de 14 spre 15.08.2018 i-a propus lui C. N. să sustragă bunuri din gospodăria cet. C. N., după care prin escaladarea gardului au pătruns în gospodăria acestuia și prin deteriorarea unui geam de termopan de la casă, au pătruns în locuință de unde pe ascuns au sustras mai multe bunuri. Astfel, prin acțiunile sale intenționate, D. V., a comis

infracțiunea prevăzută de art.208 alin.(1) Cod penal - “atragerea minorilor la activitatea criminală sau instigarea lor la comiterea infracțiunilor săvârșite de către o persoană care a împlinit vârsta de 18 ani” [16].

Într-adevăr, orice persoană care a împlinit vârsta de 18 ani poate fi subiect al infracțiunii prevăzute la art.208 CP RM, chiar dacă infracțiunea fost săvârșită de mai multe persoane, având rolul de organizator, instigator sau complice. Este lesne de indicat faptul că, chiar și persoana care contribuie cu acordarea de careva sfaturi, înlesniri, va răspunde conform art.208 CP RM, dacă a atins vârsta de 18 ani.

Dacă o persoană a dobândit capacitatea de exercițiu la 16 ani în legătură cu încheierea căsătoriei, sau a obținut capacitatea deplină de exercițiu la vârsta de 16 ani prin emancipare, nu poate fi subiect al infracțiunii prevăzute de art. 208 CP RM, dat fiind faptul că nemijlocit în norma de incriminare este indicat expres vârsta de 18 ani.

Pot exista situații în care un minor a atras la activitate criminală sau determinat la săvârșirea unor fapte imorale alt minor, în astfel de cazuri este cert faptul că, minorul nu va putea fi atras la răspundere penală potrivit prevederilor art.208 CP RM. Dacă minorul instigat va recurge la acțiuni, sub influența celui alt minor (care întrunește condițiile subiectului infracțiunii), atunci instigatorul va fi pasibil răspunderii penale în baza normei care consacră fapta prejudiciabilă la care a recurs minorul determinat (minorul făptuitor va purta răspundere penală în calitate de instigator la infracțiunea comisă de minorul instigat).

Chiar dacă diferența de vârstă între subiectul infracțiunii și victimă este foarte apropiată, aici ne referim de la câțiva ani la câteva luni, atunci considerăm că atâta timp cât în acțiunile persoanei care a atins vârsta de 18 ani sunt prezente semnele constitutive ale infracțiunii prevăzute la art.208 CP RM, este temeinic și legal atragerea la răspunderea penală

a făptuitorului, dat fiind faptul că a fost cauzat un prejudiciu prin lezarea relațiilor sociale privitoare la dezvoltarea normal fizică, social, morală, intelectuală și spiritual a minorilor, în astfel de situație natura relațiilor juridice a infracțiunii analizate nu poate fi schimbată.

Ne subscriem în totalitate viziunile acelor autori care recunosc subiectul infracțiunii prevăzut la art. 208 CP RM, drept subiect general cu excepția normei de la alin. (2) art.208 CP RM.

Alin. (2) al art.208 CP RM prevede acțiuni săvârșite de părinte, pedagog, alt ocrotitor legal al copilului, fapt care agravează răspunderea penală. Semnul calificativ în acest caz se referă la subiectul infracțiunii, care este unul special - părinte, pedagog, adoptator, tutore, curator, educator [1; p. 425].

Ne subscriem în totalitate viziunile autorilor Brînză S. și Stati V. precum că, infracțiunile specificate în Capitolul VII din Partea Specială a Codului penal pot fi săvârșite numai de un subiect special părinte sau alt ocrotitor legal al victimei, ori pedagog al acestuia (în situația infracțiunii specificate la alin. (2) art.208 CP RM) [6; p. 1002].

Noțiunile utilizate la alin.(2) art.208 CP RM nu trebuie interpretate extensiv. Sub acest aspect, nu putem să fim de acord cu soluția de calificare stabilită în sentința de condamnare:

*Instanța a constatat că, la 04 mai 2012, B. A. An.n.1989, în jurul orelor 01:00, fiind în stare de ebrietate, prin înțelegere prealabilă cu alte două persoane (în privința cărora urmărirea penală a fost disjunsă), având intenția de a-l atrage în activitatea criminală pe **fratele său minor, V. B.**, născut la 30.10.1995, aflându-se în s. Mileștii Mici, r-nul Ialoveni, având scopul pătrunderii ilegale în domiciliul altei persoanei fără consimțământul acesteia și încălcării grosolane a ordinii publice, au intrat în gospodăria familiei P., situată în s. XXXX r.XXXX, iar la solicitarea lui G. P. de a o părăsi, toți patru i-au aplicat lovituri peste diferite părți ale corpului, după*

care au pătruns în casă și, fără vre-un careva motiv, numindu-i pe frații G., O. și C. P. cu diferite cuvinte necenzurate, au deteriorat mobila și obiectele de uz casnic, aplicându-le părților vătămate mai multe lovituri cu pumnii, picioarele, precum și cu alte obiecte, cum ar fi: scaun, umerar, taler din lemn., folosite pentru vătămarea integrității, peste diferite părți ale corpului, căuzându-le, astfel, următoarele leziuni corporale: - lui G.P., conform raportului de expertiză medico-legală din 22 mai 2012, leziuni corporale medii; - lui O. P., conform raportului de expertiză medico-legală din 27 iunie 2012, contuzia țesuturilor moi a capului, fractura oaselor nazale, care nu se supun aprecierii medico-legale a gravității vătămării corporale din motivul neconfirmării prin date clinice și paraclinice obiective; - lui C. P., conform raportului de expertiză medico-legală din 27 iunie 2012, leziuni corporale ușoare [17].

La cererea avocatului, acțiunile învinutului B.A. în comiterea infracțiunii prevăzute de art. 208 alin. (2) Cod penal, acțiunile inculpatului, urmau să-i fie recalificate în baza art. 208 alin.(1) Cod penal, din motiv că B. V., îi este doar frate lui B. A., dar nu părinte, pedagog sau ocrotitor legal. Hotărârea instanței de judecată, însă a rămas neschimbată, fapt cu care nu suntem de acord. În acest caz, este vorba despre un subiect general, acțiunile lui B.A. urmau a fi calificate potrivit art.208 alin.1 CP RM, fiind lezate relațiile sociale privitoare la dezvoltarea normal fizică, socială, morală, intelectuală și spirituală a minorilor.

Considerăm că legătura de rudenie între subiectul infracțiunii și victimă (frați) reprezintă o circumstanță care ar trebui luată în calcul de către instanța de judecată în procesul individualizării pedepsei penale, dat fiind faptul că fratele nu are obligația de educație și instruire așa cum o au părinții, alți ocrotitori legali sau pedagogii, precum este indicat expres în norma prevăzută la art.208 CP RM. În art. 86 alin.(1) din Codul familiei este prevăzută prevederea conform

căreia frații și surorile minore au dreptul de a primi întreținerea de la frații și surorile mai mari apte de muncă, dacă îndeplinesc un șir de condiții.

Un alt caz din practica judiciară, unde instanța a constatat că la 18 decembrie 2015, aproximativ ora 12:00, Gori Vasile și concubina acestuia inculpata Vremeș Valentina, aflându-se la domiciliu său din r. Xxxxx, s. Xxxxx, str. Xxxxx, primul, 2 acționând prin participație complexă, a organizat și instigat contra recompensă minorul Xxxxx și propriii săi copii Xxxxx și Xxxxx, care se aflau în centrul s. Xxxxx, r. Xxxxx, și îl aveau în preajmă pe minorul Xxxxx, de a-l ademini și invita pe ultimul la el acasă în scopul returnării sumei de 14000 ruble rusești primiți anterior de la fiul său Xxxxx. La scurt timp, Xxxxx, Xxxxxși Xxxxx venind cu Xxxxxla domiciliul lui Gori Vasile, au intrat în gospodărie, după care în casă. În continuarea acțiunilor ilegale, Xxxxx, Xxxxxși Xxxxx ghidați și dirijați fiind prin sfaturi, indicații și încurajări de către Gori Vasile, iar de către concubina acestuia Vremeș Valentina doar prin încurajări, acționând întru privarea ilegală de libertate a persoanei, au aplicat față de Xxxxx violența manifestată prin aplicarea de multiple lovituri peste diferite regiuni ale corpului (cap, față, mâini, picioare, abdomen) și anume, de către Xxxxxcu pumnii și picioarele precum și cu un melesteu și o vergea metalică, de către Xxxxx cu pumnii și picioarele precum și cu un melesteu din lemn, iar de către Xxxxx cu picioarele și cu un clește metalic, după care, la cerința lui Gori Vasile, Vremeș Valentina a adus și oferit minorilor lipici, cu care ultimii i-au legat lui Xxxxx mâinile la spate și l-au târât în beciul aceleiași gospodării. În vederea atingerii scopului infracțional Xxxxx, Xxxxx și Xxxxx legându-i lui Xxxxx picioarele cu o frânghie, cu acordul lui Gori Vasile l-au privat ilegal de libertate și l-au ținut până în jurul orei 16:00, timp în care, toți trei au continuat să-l amenințe și insulte precum și să-i aplice multiple lovituri cu pumnii,

picioarele, cu un melestu din lemn și un clește metalic în diferite regiuni ale corpului, provocându-i părții vătămate minore Xxxxx vătămări corporale neînsemnate, sub formă de echimoze și excoriații multiple a feței și membrelor superioare și inferioare. Tot Gori Vasile, la 18 decembrie 2015, în perioada de timp cuprinsă între ora 12:00 – 16:00, prin manipulare psihologică a atras, iar prin influență creând intenții de săvârșire a infracțiunii, a determinat la activitate criminală pe Xxxxx și propriii săi copii Xxxxxși Xxxxx, despre care cunoștea cu certitudine că sunt minori, în consecință în asemenea mod a organizat privațiunea ilegală de libertate a minorului Xxxxx.

Acțiunile inculpatului Gori Vasile au fost calificate de prima instanță în baza art. 42 alin. (3), (4) și (5), 166 alin. (2) lit. c), d) și f) Cod penal - *că a organizat, instigat și prin complicitate a contribuit prin sfaturi și indicații la privațiunea ilegală de libertate a unei persoane care nu este legată de răpirea acesteia, săvârșite de mai multe persoane, cu bună știință în privința unui minor și cu aplicarea de obiecte în calitate de armă și în baza art. 208 alin. (2) Cod penal - adică atragerea și determinarea minorilor la activitate criminală manifestată prin săvârșirea privațiunii ilegale de libertate a unei persoane care nu este legată de răpirea acesteia, săvârșite de mai multe persoane, cu bună știință în privința unui minor și cu aplicarea de obiecte în calitate de armă, săvârșite de părinți* [18].

În această ordine de idei, specificăm că, subiectul infracțiunii prevăzute la art.208 CP RM, este unul general, cu excepția alin. (2).

Conținutul laturii subiective a infracțiunii îl constituie atitudinea psihică a persoanei față de săvârșirea acesteia. Elementele care caracterizează latura subiectivă a infracțiunii includ, de asemenea, vinovăția, motivul și scopul infracțiunii. Aceste elemente pot reprezenta întregul proces psihic al infractorului, reflectând legătura care există între conștiin-

ță și voință, față de fapta social periculoasă săvârșită de acesta.

O poziție mai detaliată referitoare la latura subiectivă a infracțiunii a exprimat-o autorul Ion Oancea, care afirmă că atitudinea psihică a infractorului este formată din stări intelective (atitudinea conștiinței, scop), stări afective și volitive (motive, mobiluri), atitudine psihică ce precede și însoțește fapta infracțională și urmările ei [13; p. 113].

Importanța studierii laturii subiective a oricărei infracțiuni, inclusiv infracțiunii atragerea minorilor la activitate criminală sau determinarea lor la săvârșirea unor fapte imorale, este determinată de mai mulți factori. În primul rând, fiind element al componenței de infracțiune, latura subiectivă reprezintă premisa de bază a răspunderii penale, în sensul respectării principiului incriminării subiective ca principiu fundamental al dreptului penal ce ne obligă să tragem la răspundere penală doar persoanele care au săvârșit fapta prejudiciabilă cu vinovăție. Mai mult, „necesitatea *mens rea* este reprezentată de expresia latină *actus not facit reum nisi mens sit rea* (fapta nu este infracțiune dacă nu există vinovăție)” [23; p. 132] prin urmare, prezența acestui element distinge faptele ce au conținut antisocial. În al doilea rând, latura subiectivă constă în totalitatea condițiilor cerute de lege cu privire la atitudinea psihică a făptuitorului față de materialitatea faptei săvârșite pentru ca aceasta să constituie componență de infracțiune, astfel devine de cele mai multe ori, punctul-cheie la calificarea unei fapte prejudiciabile.

Conform prevederilor art.6 alin. (1), persoana este supusă răspunderii penale și pedepsei penale numai pentru fapte săvârșite cu vinovăție, și art. 6 alin. (2) CP unde se concretizează faptul că: „Răspunderii penale și pedepsei penale este supusă numai persoana care a săvârșit cu intenție sau din imprudență o faptă prevăzută de legea penală” [8].

Determinarea laturii subiective a infracțiunii prevăzute de art. 208 CP RM spre deosebire de sta-

bilirea circumstanțelor obiective ale faptei respective este destul de dificilă, datorită faptului că este foarte complicat de a pătrunde în lumea interioară a persoanei, în gândurile, dorințele, retrăirile, ideile, sentimentele, aspirațiile și emoțiile acesteia. Dar, totuși, stabilirea corectă a acestui element al componenței de infracțiune, prezintă o importanță juridică majoră atât pentru justa calificare a faptei și individualizarea pedepsei, cât și pentru asigurarea respectării principiilor legalității, umanismului și democratismului.

În literatură de specialitate este prezentă o poziție unanimă, potrivit căreia latura subiectivă a infracțiunii prevăzute de art. 208 CP RM se caracterizează numai prin intenție directă [2; p. 308].

Imprudența, ca forma vinovăției, este exclusă, fapt care reiese chiar din dispoziția normei imputate.

Nu este posibil ca din imprudență făptuitorul să determine un minor să comită faptă infracțională sau să-l instigheze să comită infracțiunea. Aceeași situația se referă și la fapte imorale. Imprudența ce ține de determinarea minorilor la săvârșirea faptelor imorale ca cerșetorie, jocuri de noroc sau desfrâu nu este posibilă, făptuitorul nu putea să nu-și dea seama de caracterul antisocial al acțiunilor sale, să prevadă și să dorească survenirea urmărilor prejudiciabile.

Subiectul infracțiunii prevăzut la art.208 CP RM, va răspunde penal nu doar în cazul când cunoștea despre faptul că victima este un minor, ci și în cazul când în virtutea circumstanțelor putea și trebuia să prevadă acest fapt [24; p. 92].

În literatura de specialitate, întâlnim o opinie potrivit căreia dacă se aplică violența față de minor, urmările care survin sub formă de vătămări corporale pot fi percepute drept manifestarea intenției indirecte a făptuitorului [24; p. 92].

Nu suntem de acord cu afirmația dată, deoarece aplicarea violenței, potrivit componenței de infracțiune, se atribuie la faptă manifestată prin

acțiune, nu la consecințe/ urmări și deci în așa circumstanțe excludem intenția indirectă.

În cazul agravantei prevăzute la lit.a) alin. (3) art.208 CP RM cu aplicarea violenței sau cu amenințarea aplicării ei, acțiunile făptuitorului se caracterizează prin intenție directă. Intenția indirectă, în cazul acestei agravante, nu este admisă.

Reiesind din faptul că infracțiunea atragerea minorilor la activitate criminală sau determinarea lor la săvârșirea unor fapte imorale este o infracțiune formală, adică infracțiuni care nu provoacă anumite consecințe social periculoase, recunoașterea pericolului social se referă doar la acțiunea sau inacțiune, intenția directă la astfel de faptă penală se deosebește prin conștientizarea de către făptuitor a caracterului prejudiciabil al acțiunilor sale, prevederea apariției urmărilor prejudiciabile și manifestarea dorinței întru survenirea acestora.

Conștientizarea caracterului prejudiciabil al acțiunilor săvârșite este esențial pentru individualizarea pedepsei penale. Pericolul social vizează elementele obiective ale componenței de infracțiune, dar la săvârșirea diferitor infracțiuni aceasta capătă o conotație specială în dependență de infracțiunea săvârșită, iată de ce pentru determinarea intenției este important de a identifica gradul pericolului social la care se expun membrii societății.

În cazul infracțiunii de atragerea minorilor la activitate criminală sau determinarea lor la săvârșirea unor fapte imorale, pericolul social este determinat de următorii factori: vârsta minorului; caracterul acțiunilor săvârșite de către subiectul infracțiunii (mijloace/metode/procedee de atragere); fapta la care este atras/ instigat/determinat minorul [22; p. 122].

Esența laturii subiective a infracțiunii prevăzute la art.208 CP RM presupune că, făptuitorul cunoaște cu certitudine că victima nu a atins vârsta majoratului, acest fapt constituie un aspect important necesar de demonstrat în instanța de judecată pentru individualizarea pedepsei penale.

Pe lângă vinovăția și formele acesteia, latura subiectivă a infracțiunii este compusă și din alte elemente constitutive cum sunt motivul (mobilul) și scopul. În definitivă, subliniem că cele două semne au un caracter de sine stătător, motiv pentru care nu trebuie suprapuse.

Despre același lucru putem vorbi și în cazul infracțiunii reglementate în art. 208 CP, unde motivul și scopul nu constituie elemente obligatorii ale laturii subiective a infracțiunii și, respectiv, nu se iau în considerare la calificarea faptei, ci numai la stabilirea și individualizarea pedepsei și răspunderii penale. Cu toate acestea, faptul respectiv nu ar însemna că săvârșind o astfel de infracțiune, făptuitorul nu ar urma un scop sau nu ar avea nici un motiv.

La săvârșirea oricărei infracțiuni intenționate, inclusiv și a atragerii minorilor la activitatea criminală sau determinarea lor la săvârșirea unor fapte imorale, motivul constituie impulsul intern ce se naște în mintea făptuitorului și îi dirijează conduita sa ilicită.

În pofida caracterului distinct pe care-l au cele două semne, studiul practicii judiciare demonstrează prezența unor cazuri frecvente în care motivul și scopul infracțiunii sunt confundate. Este exemplificativ următorul fragment reținut într-o speță practică în care instanța nu a indicat expres motivul și scopul infracțiunii:

„În perioada anului 2006 - 05.04.2008, L. N. a fost învinuită că, în perioada lunii decembrie 2007, în scopul atragerii minorilor în activitatea criminală, știind cu certitudine vârsta minoră a lui P. A., a.n. xx.xx.xxxx și a lui P. S., a.n. xx.xx.xxxx, a atras și a determinat minorele la săvârșirea unor fapte imorale, și anume, la practicarea prostituției, amenințând cu aplicarea violenței fizice, în urma cărui fapt L.N. obține venituri materiale” [19].

Observăm că, în cazul dat instanța nu a indicat corect asupra motivului și scopului urmărit, scopul urmărit prin săvârșirea infracțiunii nu poate fi atra-

gerea minorilor în activitatea criminală, în cazul dat scopul final spre care se țintește din start este practicarea de către minore a prostituției, iar motivul fiind unul din interes material.

Concluzii

Este important să remarcăm faptul că, subiectul infracțiunii prevăzute la art.208 CP RM, este unul general, cu excepția alin. (2), iar pentru a fi în prezența acestuia este necesară întrunirea condițiilor precum caracterul fizic, vârsta (18 ani) și a responsabilității.

Latura subiectivă a infracțiunii respective este caracterizată numai prin intenția directă. Intenția în cazul infracțiunii prevăzute de art. 208 CP RM poate îmbrăca două forme, atât intenția premeditară cât și intenția subită.

Perceperea caracterului socialmente periculos al faptei și previziunea consecințelor social periculoase sânt incluse de mulți criminaliști în sfera intelectuală a psihicului celui învinuit. Dorința de a provoca consecințe social periculoase se referă la sfera volitivă a psihicului celui vinovat.

Pentru „infracțiuni formale”, adică infracțiuni care nu provoacă anumite consecințe social periculoase, recunoașterea pericolului social se referă doar la acțiunea sau inacțiune.

După caz scopul infracțiunii prevăzute la art. 208 CP RM constă în: afirmarea victimei în activitatea criminală; săvârșirea de către victimă a infracțiunilor, săvârșirea de către victimă a unor fapte imorale. Pentru calificarea faptei conform art. 208 CP RM, nu are importanță dacă scopul a ajuns să fie realizat sau nu.

Reieșind din prevederile art.208 CP RM, deducem faptul că motivul urmărit de făptuitor poate fi și cel patrimonial, astfel încât minorul poate fi impus să practice cerșetorie, dar venitul obținut în urma acestor activități imorale să revină persoanei care la determinat minorul să le comită. Acest semn al laturii subiective este obligatoriu pentru calificarea corectă a faptei infracționale.

Prin urmare celor menționate *supra*, constatăm că cunoașterea motivul și scopului urmărit de făptuitor contribuie pentru determinarea caracterului și gradului prejudiciabil al faptei, pentru cunoașterea pericolozității infractorului, stabilirea măsurii de apărare socială adecvată, la fel și pentru delimitarea infracțiunii atragerea minorilor la activitate criminală sau determinarea lor la săvârșirea unor fapte imorale de alte infracțiuni asemănătoare cu ar fi, proxenetismul, recurgerea la prostituția practică de un copil etc.

Referințe bibliografice

1. BARBĂNEAGRĂ, A. ALECU, G. BERLIBA, V. *Codul penal al Republicii Moldova. Comentariu*. Chișinău, Editura Sarmis, 2009. 860 p. ISBN 978-9975-105-20-0
2. BARBĂNEAGRĂ, A. BERLIBA, V. GURSCHI, C. *Codul penal comentat și adnotat*. Chișinău, Editura Cartier, 2012. 655 p. ISBN 9975-79-338-X.
3. BORODAC, A. *Manual de drept penal. Partea specială*. Chișinău: „Tipogr. Centrală”, 2005. 460 p. ISBN 9975-935-77-X.
4. BOROI, A. *Drept penal. Partea generală: conform noului Cod penal*. Editura a 2-a, revăzută. București: C.H. Beck, 2014. 693 p. ISBN/ ISSN: 978-606-18-0717-8.
5. BOTNARU, S. ș.a. *Drept penal. Partea Generală*. Chișinău: Cartier juridic. 2005. 624 p. ISBN 9975-79-329-0.
6. BRÎNZĂ, S. STATI, V. *Tratat de drept penal. Partea specială*. Volumul I. Chișinău, Tipografia Centrală, 2015. 1326 p. ISBN 978-9975-53-468-0
7. BULAI, C. *Manual de drept penal (partea generală)*. București: Editura „ALL”, 1997. 647 p. ISBN 973-9229-74-3.
8. *Codul penal al Republicii Moldova* nr. 985 din 18.04.2002. În: Monitorul Oficial al Republicii Moldova, 14.04.2009, nr. 72-74 (vizitat la 13.04.2023).
9. Convenția internațională cu privire la Drepturile Copilului nr. 1989 din 20.11.1989, adoptată de Adunarea Generală a Națiunilor Unite. În: *Tratate Internaționale*, 30.12.1998, nr. 1. 390 p. ISBN: 9975-73-022-1.
10. DICUSEARĂ, I. *Subiectul infracțiunii cu elemente de extranietate*. În «Sesiunea națională cu participare internațională de comunicări științifice studențești». Chișinău, 2022. Ediția 26, Vol.1, R. p 443. ISBN 978-9975-159-49-4
11. GRAMA, M., BOTNARU, S., ȘAVGA, A., GRO-SU, VL. *Drept penal. Partea generală*. Volumul I. Chișinău: F.E.-P. „Tipografia Centrală”, 2012. 328 p. ISBN: 978-9975-53-083- 5.
12. Hotărârea Plenului Curții Supreme de Justiție a Republicii Moldova Cu privier la practica judiciară în cauzele privind minorii nr.39 din 22.11.2004. Modificată de: Hotărârea Plenului Curții Spremede justiție a Republicii Moldova nr.4 din 21.12.2015
13. OANCEA, I. *Tratat de drept penal. Partea generală*. București: All, 1994. 352 p. ISBN 9735-71-009-9.
14. PILAT, S. *Vandalismul: analiza juridico-penală*. Chișinău: Tipografia Academiei „Ștefan cel Mare” al MAI., 2018. 268 p. ISBN 978-9975-121-45-3.
15. PUICA, V. *Justiția juvenilă îndrumar pentru judecători și procurori*. Chișinău, 2014. 104 p. ISBN 978-9975-4411-4-8.
16. Sentința CSJ din 16 noiembrie 2022. Dosarul nr. 1ra-1378/22 1-20028610-01-1ra-05092022//[http://jurisprudenta.csj.md/\(vizitat la 13.04.2023\)](http://jurisprudenta.csj.md/(vizitat la 13.04.2023)).
17. Sentința CSJ din 04 iunie 2004. Dosarul nr. 1ra-1001/2014//[http://jurisprudenta.csj.md/\(vizitat la 13.04.2023\)](http://jurisprudenta.csj.md/(vizitat la 13.04.2023)).
18. Sentința CSJ din 13 noiembrie 2019. Dosarul nr. 1ra-1774/2019//[http://jurisprudenta.csj.md/\(vizitat la 13.04.2023\)](http://jurisprudenta.csj.md/(vizitat la 13.04.2023)).
19. Sentința CSJ din 18 mai 2022. Dosarul nr. 1ra-411/2022//[http://jurisprudenta.csj.md/\(vizitat la 13.04.2023\)](http://jurisprudenta.csj.md/(vizitat la 13.04.2023)).
20. Комментарий к уголовному кодексу Российской Федерации. 10-е издание, переработанное и дополненное. Ответственный редактор заслуженный деятель науки РФ, доктор юридических наук, профессор А.И. РАПОГ. Москва: Проспект, 2015 г. 944 с. ISBN: 978-5-392-16326-7.
21. КУДРЯВЦЕВ, В. Н. *Объективная сторона преступления*. Москва: Госюриздат, 1960, 244 с.
22. ЛИТВИНОВА, И. В. *Уголовная ответствен-*

ность за вовлечение несовершеннолетних в совершение преступлений и иные антиобщественные действия. Автореферат дис. На соискание ученой степени кан. юрид. наук. Специальность: 12.00.08 – Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. Государственное образовательное учреждение высшего профессионального образования. Московский университет. Москва, 2008. с.217

23. СВЕРЧКОВ, В. *Уголовное право. Особенная*

часть: Краткий курс лекций. 5-е издание, перераб. и доп. Москва: Высшее образование, Юрайт-Издат, 2009. 262 р. ISBN 978-5-9692-0410-2.

24. ШЕВЧЕНКО, Н. П. *Уголовная ответственность за вовлечение несовершеннолетнего в совершение преступления.* Автореферат дис. На соискание ученой степени кан. юрид. наук. Специальность: 12.00.08 – Уголовное право и криминология; уголовно-исполнительное право. Ставрополь, Ставропольский государственный университет, 2003. с.92

